

“Avui és impossible de crear una Europa social”

Guillem López Casasnovas és catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra. Ha coordinat l'estudi “L'estat del benestar a Catalunya”, publicat a la revista *Nota d'economia*.

Vostè alerta de la lleugeresa amb què sovint es reclama l'augment il·limitat de despesa pública. A l'estat espanyol, quin és el context per a pensar en un possible increment de la despesa pública?

—Prenent per referència els pressupostos de les administracions públiques en conjunt, s'albiren dos reptes fonamentals: la demografia, amb una població cada vegada més envellida, i l'evolució que registra el mercat de treball, amb joves que hi entren amb una qualificació baixa i unes retribucions mileuristes. En aquest context, l'administració hauria de reorientar les polítiques públiques.

—En quin sentit?

—Caldria evitar que la despesa que la gent gran origina a l'Estat, sobretot pel que fa a les pensions, la sanitat universal i l'atenció a la dependència, perjudiquessin les polítiques que afecten els joves i les dones que volen entrar al mercat de treball. Cal aplicar mesures de control perquè les prestacions que tenen a veure amb la gent gran, que són de caràcter universal i contributiu, no afectin col·lectius inclosos en polítiques discrecionals com l'educació, la formació professional o l'habitatge, que no necessàriament s'han d'executar en un any concret.

—Quines mesures es poden aplicar en aquest sentit?

—Amb la dinàmica actual, un grup de destinataris, en aquest cas la gent gran, es pot apropiari una part cada vegada més gran del pastís. Si els polítics ho volen, hi poden posar límits, mitjançant les regles de redistribució equitativa, que permeten de mantenir una proporcionalitat al llarg del temps entre el salari mitjà de l'economia i les pensions socials, a més d'un balanç a les polítiques socials que acompanyen els diversos col·lectius.

—S'apliquen, ara com ara, aques-

tes regles?

—No, i precisament un dels missatges que donem amb l'informe de l'estat del benestar és la necessitat de reorientar el conjunt de la despesa social perquè no hi hagi un col·lectiu que en surti més ben parat que un altre. S'han de poder atendre les necessitats que van sorgint en col·lectius com nens amb obesitat, dones que volen conciliar la vida laboral amb la familiar, joves que no se'n van de casa perquè no poden pagar el preu d'un habitatge, etc. Que no passi que, per tenir satisfets els pensionistes, ens trobem que un dia esclatin fenòmens com el de la perifèria.

—L'estat espanyol es troba en plena disposició d'augmentar la despesa en benestar sense que això repercuteixi en àmbits transcendents?

—L'alternativa més ràpida perquè no hi hagi col·lectius perjudicats és augmentar la despesa social, és a dir, més diners per a tot. Però els diners no cauen del cel, de manera que haurem de ser molt curosos a triar els impostos que apugem. Sabem que als països on s'augmenta la despesa social, hi creix la pressió fiscal. Molt sovint, s'hi aplica una imposició dual, és a dir, les rendes de capital reben més bona fiscalitat que no pas les rendes del treball. Aquesta situació hauria d'obligar que la despesa social fos més redistributiva per a compensar la regressivitat pel que fa als impostos.

—Hi ha desequilibris en la concepció de la despesa social de l'estat espanyol?

—Sí. El benestar d'un individu o d'un col·lectiu és el resultat de dos elements: la renda monetària, que obté de la feina o d'una prestació derivada de l'història laboral; i els beneficis en espècie que li dona l'estat del benestar. En el cas de l'estat espanyol, observem que els joves reben uns salaris monetaris relativament minsos i, pel que fa al benestar, l'Estat dedica molt pocs recursos a aspectes com les polítiques educatives, l'habitatge i més infraestructures. En canvi, les pensions de la gent gran creixen de manera molt raonable, més que no els sous del treballador, i allò que reben en espècie de l'Estat

és molt, com ara medicaments, atencions a la dependència, etc.

—La suma d'aquests dos conceptes és molt més favorable a la gent gran que no a uns altres col·lectius de la societat. A parer seu, és la línia correcta que s'ha de seguir?

—Des del punt de vista intergeneracional, donem el missatge que és normal que els joves s'ho passin malament, que ja milloraran amb el temps. Però això és un engany, perquè el sistema de pensions actual no es podrà mantenir tant de temps. El dia en què els joves d'avui es jubilaran no tindran les pensions que avui percepen la gent gran, perquè la població s'haurà envellit molt i no hi haurà tants joves treballant per sostenir aquest nivell.

—Que un estat tingui uns nivells de despesa social més alts amb relació al PIB és un indicador de més benestar per als ciutadans?

—En absolut. Un país pot tenir una despesa social molt elevada en termes de PIB, però uns índexs de desocupació altíssims. Si l'economia va malament, puja la proporció entre la despesa social i la renda, pel simple fet que el PIB baixa.

Però, evidentment, el nivell de benestar d'aquesta població serà inferior perquè es trobarà en situacions de precarietat.

—Seria viable un model de benestar just per a tots els europeus?

—Avui dia és inviable. Amb una Europa de 25 estats, les disparitats de renda i de benestar són tan abismals que homogeneïtzar-los és impossible. Convergència vol dir que els qui estan bé no hi perdin, i els qui estan malament hi guanyin. Perquè no podem dir a un alemany, per exemple, que redueixi el seu nivell de vida perquè els búlgars s'acomodin més.

—Mai no havia estat possible, un model de benestar europeu?

—Potser amb l'Europa dels 15 s'hauria pogut fer un intent d'aconseguir-ho, però avui dia qualsevol política destinada a crear una Europa social aniria abocada al fracàs, per la incapacitat de sostenir-la financierament.

Gemma Aguilera

Qui són els més rics i els autènticament pobres?

La línia divisòria a la nostra societat ja no és clara com fa uns quants decennis. La distribució de la inversió pública en benestar ha motivat una asimetria en la distribució de la riquesa. Les dones i els infants en són els més amenaçats.

El debat actual sobre una reforma de l'estat del benestar se centra, gairebé exclusivament, en la modificació de les pensions, per la por que, si es compleixen les previsions, cap al 2050 un país europeu mitjà haurà tingut un augment del 50% de la població vella, mentre que la població jove s'haurà reduït molt. L'amenaça és, doncs, que la insolvència econòmica posi en risc el sistema de pensions d'Europa. Però diversos experts fa temps que propugnen que la reforma de l'estat del benestar ha de ser estructural i no conjuntural i que, en el cas de Catalunya, dones, nens i immigrants són els col·lectius que reclamen unes polítiques públiques més consistents. Gosta Esping-Andersen, professor de la Universitat Pompeu Fabra, assegura que "la nostra prioritat principal ha de ser un augment de la inversió destinada a la infància", perquè "no és cap secret que l'èxit escolar i les oportunitats laborals que se'n deriven es troben fortament determinades pels primers anys de vida". Pel que fa a les dones, l'economista reclama que es minimitzin les penalitzacions per maternitat que afecten els nens: "Cal reconciliar la maternitat amb la vida laboral, però ens equivocarem si pensem que les polítiques estàndards favorables a la maternitat seran suficients". Segons Esping-Andersen, els obstacles més grans s'amaguen en el mercat laboral, sobretot per la inestabilitat.

Pel que fa al col·lectiu de gent gran, aquest professor assegura que el problema de l'envelliment pot causar dues menes de conflictes. El primer, el

que aixeca més polèmica, té relació amb el repartiment generacional de la càrrega econòmica: "Si continuem impertorbables amb el sistema d'anar pagant, tot el cost addicional anirà a càrrec del treballador, i si ens dirigim cap a un sistema de fons, aleshores se n'haurà de fer càrrec la gent gran", explica Esping-Andersen. Ell veu clar que "cap de les dues opcions no és socialment desitjable ni políticament viable. A la majoria de països de la UE, les pensions, i sovint l'assistència a la gent gran, es financen per mitjà de les nòmines.

Aquesta reflexió forma part d'un treball elaborat per diversos economistes de la Universitat Pompeu Fabra, que repassa exhaustivament les múltiples facetes de l'estat del benestar a Catalunya. El document es presenta en dos volums sencers de la *Nota d'economia* que publica periòdicament el Departament d'Economia i Finances del govern català. La conclusió que es desprèn de tots els apartats de l'estudi és directa: cal revisar el sistema públic de redistribució, perquè, actualment, bona part de la caixa pública es destina directament a pensions contributives universalistes i a cobrir problemes imminents; en canvi, es redueix massa la inversió en aspectes que suposadament podrien esperar, com ara les polítiques d'educació o d'habitatge.

Tomb radical al sistema. Els autors de l'estudi es decanten a una reorientació seriosa amb una visió de futur per a evitar "biaixos perillosos", i també per a equilibrar l'actual "asime-